

РОЛЬ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У будь-якій демократичній державі функції виконавчої влади здійснюються суб'єктами не лише виключно державної влади: вони можуть бути «делеговані державою органам місцевого самоврядування, а також, зрештою, і деяким іншим недержавним інституціям (наприклад, деяким громадським організаціям)» [1, с.24]. Діяльність неурядових організацій стала можливою з набуттям Україною незалежності та вибором демократичних перспектив розвитку. Неурядові організації, що стоять на сторожі прав та інтересів громадян, мають важливе значення для розбудови громадянського суспільства. В Україні зареєстровано більше 20 тисяч об'єднань громадян. Ст.3 Закону України «Про об'єднання громадян» визначає громадську організацію як «об'єднання громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів», а ст.20 гарантує право «представляти і захищати свої законні інтереси та законні інтереси своїх членів (учасників) у державних та громадських органах».

Стаття 8 Закону «Про об'єднання громадян» передбачає, що держава забезпечує додержання їх прав і законних інтересів, а втручання державних органів та службових осіб у діяльність об'єднань громадян, як і навпаки, втручання об'єднань громадян у діяльність державних органів, окрім випадків, які передбачені законом, не допускається. Сферу взаємовпливу демократичної держави і громадянського суспільства, яка дозволяє їм водночас ефективно взаємодіяти та витримувати певну дистанцію, В.Медведчук назвав «межею демократії», порушення якої призводить або до одержавлення суспільства, або до руйнування структури державної влади [2, с.114].

Жіночий рух досліджується в багатьох аспектах – історичного становлення (Л.Смоляр, Г.Терещенко, С.Павличко), нормативно-правового забезпечення діяльності неурядових організацій (В.Довженко, Т.Мельник, Л.Кобелянська), можливості впливу жіночих неурядових організацій на законотворчий процес в Україні (В.Лозовий, О.Руднева) міжнародного розвитку, участі у суспільно-політичних процесах в державі, формування політичних національних еліт (Ю.Галустьян, О.Івашенко), участі неурядових організацій у здійсненні важливих соціальних програм в суспільстві (О.Яременко, О.Балакірева, Ю.Галустьян, К.Левченко, Є.Луценко, І.Шваб, Т.Возна) тощо. У межах статті планується проведення аналізу впливу жіночого руху на процеси розвитку державного управління у сфері державної політики стосовно сім'ї та жінок, а також форм, методів участі жіночих неурядових організацій у цьому процесі, місця жіночих організацій в системі управління з метою визначення шляхів оптимізації взаємодії держави та неурядових організацій як важливого механізму забезпечення ефективності політики щодо жінок та гендерної політики. Саме тому у полі зору будуть існуючі форми участі та взаємодії недержавних та державних організацій.

цій у формуванні та вдосконаленні правового забезпечення зазначеної політики в Україні, її реалізації та розвитку, а також шляхи їх вдосконалення.

Відповідно до Пекінської платформи дій неурядові жіночі організації відіграють особливу важливу роль у створенні соціального, економічного, політичного та культурного клімату на основі рівності між жінками та чоловіками. Важлива роль належить жіночим організаціям в країнах перехідного періоду, країнах, де жіноче представництво у процесі прийняття рішень за останнє десятиліття значно зменшилося. На кінець 2002 р. в Україні нараховувалось більше 40 всеукраїнських жіночих громадських організацій і 4 організації з міжнародним статусом. Декілька сот жіночих організацій працюють на місцевому рівні. Вони впливають на вдосконалення законодавства, державних механізмів поліпшення становища жінок, прагнуть визнання жіночого руху як важливого державотворчого чинника. Протягом десяти років незалежності української держави жіночий рух виявив надзвичайну активність в утвердженні гендерної рівноправності. Створюється велика кількість нових організацій з орієнтацією на підвищення статусу жінки, які прагнуть до науково осмислених процесів у жіночому русі, наповнення його новим змістом, надання йому нових рис розвитку. Спостерігається консолідація організацій у суспільстві, вихід за межі власної громадської структури і залученість до політичної та суспільної діяльності у розв'язанні загальнодержавних проблем. Неурядові організації є реальною формою залучення жінок до громадсько-політичної діяльності. «Велике значення для взаємодії держави і громадянського суспільства має участь у політичній діяльності різних суб'єктів останнього, зокрема політичних партій, громадських об'єднань, груп за інтересами, засобів масової інформації, профспілок, громадсько-політичних рухів. Вони можуть знаходитися в опозиції до державної влади чи чітко висловлювати свою позицію щодо урядової стратегії розвитку. Завдяки цим суб'єктам здійснюється постійний зв'язок між суспільством і державою, який відіграє важливу роль у функціонуванні всієї політичної системи суспільства. Саме громадські об'єднання, політичні партії та групи за інтересами формують і репрезентують перед державою зорганізовані інтереси та забезпечують ефективний діалог з державою з приводу їх захисту» [2, с.13]. В той же час у діяльності жіночих неурядових організацій бере участь поки що невеликий відсоток жінок. Тому зарано говорити про великий вплив, який НУО мають на владу в Україні і побоюватися загрози так званої «фрагментації влади» [3, с.94-97], коли ослаблення держави призводить до посилення ролі таких організацій, і «внаслідок дисбалансу державної влади утворюються нові, не передбачувані у своїх діях центри влади, які у свою чергу отримують (чи привласнюють) засоби впливу на виконавчу, законодавчу та судову гілки влади» [4, с.19].

Активізація жіночого руху та досягнення гендерного балансу в процесі прийняття рішень є одними з найважливіших завдань жіночих неурядових організацій. Але самі жіночі організації, на думку експертів Ради Європи, на своєму рівні не є збалансованими за гендерною ознакою. «Така сегрегована специфіка жіночого руху є джерелом його сили, оскільки надає йому плідну базу для міркування та встановлення зв'язків, але може завадити

майбутній діяльності, спрямованій на гармонізацію чоловічих та жіночих ролей з метою досягнення гендерного балансу» [6, с.65].

Жіночі організації займаються проблемами, які традиційно у суспільстві називаються соціальними. І хоча ніхто не сумнівається в необхідності та важливості соціальної політики, вона не розглядається у якості «дійсної» політики. Таким чином, для більшості жіночих організацій політика – це не боротьба за владу та навколо влади, а боротьба за просування ідей, вплив на пріоритети діяльності партійних та владних структур. Тому діяльність жіночих організацій є водночас і політичною, і ні. Можна прогнозувати, що у разі просування ідей гендерної рівності до «великої» політики роль такого впливу буде зростати, і форми участі жіночих неурядових організацій у політичному житті будуть змінюватися. Окремо потрібно сказати про створення, розвиток та існування так званих жіночих партій. Є декілька окремих жіночих партій – «Жінки України», Партія жіночих ініціатив, Партія солідарності жінок України, Християнсько-демократична жіноча партія. Але вони не є впливовими, навіть серед жіночих організацій. Політична та електоральна поведінка жінок активно досліджується та вивчається соціологами і не є предметом нашого аналізу. Зазначимо лише, що вихід на політичну арену передвиборчої боротьби громадсько-політичного об'єднання «Жінки за майбутнє» у 2001 р. сприяв поширенню інформації про жіночий рух, жіночі організації, їх можливості та діяльність. С.Павличко у той же час критично ставить до невизначеності більшості організацій до принципів питань, які торкаються становища жінок у суспільстві [5, с.96].

Як зазначають фахівці, «спроби досягнення «чистої» демократії поза громадянським суспільством призводять до того, що замість неї активно розбудовується авторитарна влада. Те ж саме відбувається і при сприянні розвитку громадських організацій, добровільних об'єднань громадян без додержання демократичних принципів» [2, с.15]. Немає сумніву, що жіночі організації відіграють роль своєрідного посередника між державними установами та широкими колами громадськості, що є принципом існування неурядової організації взагалі. Така посередницька роль має бути описана з точки зору принципів управління та взаємодії і повинна враховуватися в системі державного управління політикою щодо жінок в Україні.

На важливості співпраці з неурядовими організаціями неодноразово наголошується у нормативно-правових документах, які регулюють діяльність Державного комітету України у справах сім'ї та молоді як повноважного органу центральної виконавчої влади у розробці та впровадженні державної політики стосовно сім'ї, жінок та гендерної рівності. Ці ідеї відбилися і в положенні про управління з гендерних питань та сімейної політики Комітету. Відповідно до нього, у структуру управління входить не тільки відділ забезпечення гендерної політики, але й сектор взаємодії з жіночими громадськими організаціями, серед завдань якого виділені налагодження співпраці з державними та громадськими організаціями, спрямованої на консолідацію спільних зусиль з метою підвищення ефективності роботи у цій сфері.

Відомо, що у відносинах з іншими суб'єктами права і між собою громадські організації виступають виключно від власного імені і не мають державно-владних повноважень. Держава інтенсивно та цілеспрямовано регулює їх діяльність. Але управлінські форми та методи, які використовуються у цій сфері, відрізняються істотно від тих, що застосовуються щодо державних органів.

Виділимо можливі форми взаємодії неурядових організацій та органів державної влади: проведення спільних заходів; участь у заходах один одного; оформлення угод про співпрацю; розробка та впровадження спільних програм, які спрямовані на реалізацію конкретних завдань державної політики; участь неурядових організацій у роботі консультативно-дорадчих органів (створення відповідних консультативно-дорадчих органів за участю НУО); запрошення представників НУО в якості експертів, консультантів; запрошення з боку НУО представників органів державної влади в якості експертів тощо. Важливим принципом взаємодії між державними органами та неурядовими організаціями повинна бути участь НУО у процесі прийняття рішень, а не тільки приєднання на етапі реалізації рішень та впровадження їх у життя.

У багатьох розвинутих країнах (Нідерланди, Німеччина, Австрія, Італія та інші) неурядові організації працюють за підтримки власних урядів або органів місцевого самоврядування. Держави бачать в неурядових організаціях силу, яка спроможна вирішувати гострі соціальні питання більш ефективно, ніж це роблять державні структури. Така практика починає отримувати свій розвиток і в Україні. Так, відповідно до наказу Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, на початку 2003 р. проводився тендер серед жіночих організацій для реалізації важливих соціальних програм. Зростає роль держави в об'єднанні неурядових організацій для координації дій, але ці процеси мають як позитивні, так і негативні наслідки, які аналізуватимуться нижче. Окреслимо основні зони впливу неурядових організацій на формування політики в державі.

1. Участь у розробці та впровадженні нормативно-правових, програмних та концептуальних документів щодо політики стосовно жінок, а також законів та законодавчих актів (заохоченні прийняття законодавства щодо рівності можливостей і антидискримінаційних законів).

Правотворчість – важлива складова частина функціонування громадянського суспільства, оскільки в ньому можуть брати участь і громадські організації. Вона здійснюється двома соціальними інститутами: державою в особі державних органів та їх посадових осіб; громадянським суспільством та його окремими суб'єктами. Саме на рівні правотворення виявляється активність жіночих неурядових організацій (висування ініціативи, пропозиції щодо прийняття закону, обговорення його змісту). Правотворення відбувається не тільки в межах правотворчості держави, але й в громадянському суспільстві. Правотворення можна назвати джерелом, яке підживлює правотворчість новими правовими ідеями, конкретними рішеннями, угодами, які вивчаються, досліджуються, узагальнюються, систематизуються відповідними державними органами, а потім формулю-

ються в нормах права, які знаходять вираження та закріплення у формі нормативно-правових актів. Одним з найбільших досягнень жіночого руху України є внесення до Конституції України ст.24., яке активно лоббіювалося громадськими організаціями.

Від вибору методологічних принципів державної політики щодо жіноцтва залежить її напрямок. Не випадково саме жіночі неурядові організації були ініціаторами та організаторами проведення низки науково-практичних конференцій, на яких обговорювалися болючі питання українського жіноцтва та формування сучасної жіночої політики. Рекомендації цих конференцій та семінарів знайшли втілення в організації Парламентських слухань, створенні Міністерства України у справах сім'ї та молоді, Координаційної та Гендерної рад, Національної Ради жінок в Україні, формуванні Концепції поліпшення становища жінок в суспільстві та Декларації про загальні засади державної політики стосовно сім'ї та жінок. Серйозні дискусії були ініційовані неурядовими організаціями навколо гострих теоретичних та політичних питань, наприклад, проблеми паритетної демократії як можливої форми активізації участі жінок у політиці.

Законодавче регламентування політики щодо жінок є дуже важливим. У цьому напрямі потрібно вести велику роботу. У багатьох ситуаціях ініціатива належить неурядовим організаціям. До форм залучення НУО у правотворчу діяльність відносимо: участь у роботі творчих груп, колективах по розробці документів; проведення громадських обговорень; презентація та обговорення проекту документів на конференціях, семінарах, інших заходах, а також через Інтернет; отримання пропозицій; наради за участю науковців, фахівців, громадськості, зацікавлених міністерств; рецензування науково-дослідними установами тощо. Після внесення змін та доповнень проект відпрацьовується та редагується. Обговорення проекту нормативно-правового акта та його узгодження з зацікавленими особами. Головними принципами такої участі повинні бути відкритість, добровільність, взаємоповага. Серед прикладів такої співпраці варто назвати підготовку, прийняття та створення механізму реалізації Закону «Про попередження насильства в сім'ї», підготовку, прийняття і розробку механізму реалізації Програми запобігання торгівлі жінками та дітьми (1999) та Комплексної програми протидії торгівлі людьми в Україні (2002); підготовка проекту Закону «Про державні гарантії рівних прав та можливостей чоловіків та жінок в Україні».

Якщо подивитися на проекти концептуальних документів стосовно жінок та впровадження гендерної рівності, то всі вони розроблені (чи майже всі) за участю представників неурядових організацій: Національна стратегія поліпшення становища жінок (деп. В.Костицький) – за участю Феміністської асоціації «Гуманітарна ініціатива», проект Закону «Про державні гарантії рівних прав чоловіків та жінок» (деп. Р.Зварич) – за участю «Дії», проект Закону «Про державні гарантії рівних прав та можливостей жінок та чоловіків» (деп.М.Ковалко) – за участю Ліги жінок-виборців «50/50».

Разом з тим, приклади участі в розробці та впровадженні нормативно-правових актів неурядових організацій ще досить поодинокі. «В умовах,

коли в новій Конституції Україна проголошується як правова держава, необхідно, щоб громадськість могла впливати на законодавчий і в цілому нормотворчий процес. Проекти найбільш важливих нормативних актів повинні публікуватися в пресі для широкого обговорення [8, с.25]. Як зазначають фахівці, участь громадських організацій у законотворчості – одне з питань, яке для України залишається, так би мовити, стерильною сферою [9, с.105]. Багато питань виникають з того, що НУО не є єдиною силою.

2. Ініціювання та участь у формуванні національних установ щодо впровадженні жіночої політики, а також механізму її реалізації. Жіночі неурядові організації України відіграють важливу роль і у лобюванні процесу інституалізації політики щодо жінок. Досить сказати, що саме завдяки зусиллям неурядових організацій було ініційовано створення Міністерства України у справах сім'ї та молоді (1996), яке, на жаль, у 1999 р. перетворено на Державний комітет з питань молодіжної політики, спорту і туризму, створена Національна жіноча Рада, впроваджуються важливі соціальні програми.

3. Здійснення громадського контролю за ходом реалізації політики та дотримання прав жінок в Україні.

Демократичні інституції в Україні знаходяться на стадії розбудови. Тому потрібні державні та національні механізми контролю за дотриманням прав жінок. Деякі вже апробовані, інші планується апробувати в найближчому майбутньому. Це підготовка спеціальних доповідей, Парламентські слухання про хід виконання в Україні Конвенції ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок», створення спеціальних органів, які відповідають за розробку та впровадження політики щодо жінок та гендерної політики, призначення спеціальних доповідачів з питань прав жінок тощо.

4. Підтримка зв'язків з міжнародними організаціями. Вдосконалення існуючого механізму захисту прав жінок на міжнародному рівні є дуже корисним для покращання ситуації стосовно жінок у конкретних країнах. Розповсюдження гарантій прав людини на міжнародному рівні здійснювалось протягом останніх сорока років. Загальним шляхом використання міжнародних механізмів неурядовими організаціями України є вихід на міжнародний рівень, участь в роботі міжнародних організацій, виступи на міжнародних конференціях та зустрічах. Ознайомлення українських жінок з досвідом жіночих організацій інших країн сприяє активізації діяльності неурядових організацій в Україні і впливає на ефективність зрушень у вирішенні гендерних проблем.

Жіночі організації України поступово залучаються до роботи впливових міжнародних організацій, зокрема їх представниці виступають в якості консультантів та експертів – ООН, ЮНІСЕФ, МОМ, МОП, ОБСЕ, Ради Європи та інших, беруть участь у впливових міжнародних конференціях. Одна з найбільш визначних подій останніх років – Спеціальна сесія Генеральної Асамблеї ООН «Жінки в 2000 році: рівність між чоловіками і жінками, розвиток і мир у XXI столітті». Використовується також механізм підготовки альтернативних доповідей про виконання країнами вимог Конве-

нції ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» та їх представлення на засіданні спеціального комітету ООН [10, с.11-13].

Ще одна можливість для виявлення активності НУО на міжнародному рівні – це отримання консультативного статусу при Економічній та Соціальній Раді ООН. Такий статус надає їм право доступу до системи ООН і право виступати на більшій частині зібрань ООН. Деякі жіночі організації України мають такий статус, зокрема жіноче народно-демократичне об'єднання «Дія». Прикладом участі неурядових організацій у прийнятті рішень на міжнародному рівні є практика паралельного проведення поряд з урядовими міжнародними конференціями форумів неурядових організацій, як це відбулося під час Четвертої Всесвітньої Конференції в Пекіні (вересень 1995 року).

5. Проведення досліджень з проблем становища жінок, ведення наукової та освітньої діяльності. Міжнародні правозахисні та неурядові організації, а також центри жіночих та гендерних досліджень, мережа яких досить розвинута в багатьох країнах, ведуть активні дослідження в галузі вивчення самих міжнародних документів та можливостей їх впливу на становище жінок у різних країнах. В Україні також є декілька центрів, крім академічних та наукових установ та вищих учбових закладів, де можна знайти подібну літературу. Тематичні бібліотеки цього напрямку збирають і неурядові жіночі організації, що працюють як інформаційно-консультаційні або науково-дослідницькі центри. Серед таких слід назвати Інформаційно-консультаційний жіночий центр (Київ), Гендерне бюро (Київ), Центри жіночих досліджень (Харків та Одеса) та інші організації. Але можливості цих організацій у наданні послуг по розповсюдженню такої літератури досить часто обмежені.

6. Виконання програм соціального спрямування, ініційованих самостійно, або в співпраці з органами державної влади, наприклад у галузі захисту прав мігрантів, потерпілих від торгівлі людьми, допомозі жінкам, хворим на рак молочної залози, жінкам, що мають дітей-інвалідів, постраждалим від домашнього насильства тощо.

З кожним роком кількість жіночих організацій збільшується. Організації відрізняються різноплановістю діяльності, політичними поглядами, формами роботи. Наявність великої кількості неурядових організацій логічно вела до необхідності їх об'єднання для реалізації завдань, координації зусиль. З точки зору державного управління координація діяльності неурядових організацій є важливим механізмом взаємодії між державними та недержавними структурами. Свій регулюючий вплив держава поширює тільки на ті повноваження об'єднань громадян, які реалізуються безпосередньо у відносинах з органами державної влади. Суть такого регулювання зводиться до того, щоб через норми адміністративного права закріпити повноваження громадських об'єднань у сфері державного управління, а також створити реальні гарантії їх реалізації [11, с.166]. Ідеї координації висувалися з обох боків – державних структур та неурядових організацій. Але не можна не сказати, що в той же час серед частини неурядових організацій спостерігалось протистояння такій ідеї координування, а також

побоювання потрапити під державний контроль. Традиції «радянського» керівництва громадськими рухами залишали негативні спогади. Не дуже привабливі приклади з'явилися і в наші дні (досвід УНКМО) [12, с.116-117]. Цей досвід необхідно враховувати, щоб не повторювати помилок. Першою формою координування було створення у 1998 році Координаційної Ради жіночих організацій при Міністерстві (пізніше Комітеті) у справах сім'ї та молоді. Відповідно до положення про Координаційну раду у справах жінок при Міністерстві України у справах сім'ї та молоді, яке було затверджено Протоколом № 3 від 25.02.1998 р., Координаційна рада у справах жінок є консультативно-дорадчим органом при Міністерстві України у справах сім'ї та молоді і покликана сприяти втіленню у життя державної політики з питань поліпшення становища жінок в Україні; реалізації положень Конвенції ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок», заключених документів IV Всесвітньої конференції із становища жінок (Пекін, 1995 р.); формуванню у суспільстві громадської думки щодо надання жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній, економічній, культурній діяльності в процесі становлення державності; забезпеченню широкого представництва жінок в органах державної влади і органах місцевого самоврядування; а також забезпеченню формування резерву кадрів для органів державної влади, збалансованого за статями.

До складу Ради були включені керівники всеукраїнських жіночих громадських організацій, діяльність яких спрямована на реалізацію суспільно важливих жіночих ініціатив та проєктів, державної політики щодо поліпшення соціально-економічного становища жінок, сприяння їх громадянській та культурній самореалізації, активній участі у державотворенні та надання їм практичної допомоги. Склад Ради залишався відкритим. Рада визначала координаторів пріоритетних напрямів діяльності Ради, координувала зв'язки Міністерства з жіночими громадськими організаціями, сприяла розвитку міжнародних зв'язків, готувала інформацію про хід реалізації заходів у сфері поліпшення становища жінок, сім'ї, дітей з урахуванням положень підсумкових документів IV Всесвітньої конференції із становища жінок (Пекін, 1995 р.).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України та наказу Міністерства України у справах сім'ї та молоді при управлінні у справах та молоді в усіх областях були утворені обласні координаційні ради у справах жінок та обласні координаційні ради з питань роботи з сім'ями. Відповідними розпорядженнями голів районних адміністрацій і виконкомів координаційні ради у справах жінок та координаційні ради з питань сім'ї створені та діють при райдержадміністраціях та міськвиконкомах. Основним завданням координаційних рад є консолідація зусиль органів державного управління, закладів, підприємств різних форм власності, громадських об'єднань у напрямі реалізації державної політики стосовно сім'ї та жінок в області.

Діяльність координаційних рад у справах жінок за участю неурядових організацій є важливою складовою формування та впровадження національної політики щодо жінок. Тому необхідно підтримувати з боку державних

адміністрацій всіх рівнів діяльність та ініціативи в напрямку посилення впливу громадських об'єднань на прийняття рішень, які торкаються безпосередньо становища жінок, залучати до діяльності таких рад широке коло організацій, активно підтримувати з боку державних адміністрацій всіх рівнів.

Паралельно з Координаційною Радою жіночих неурядових організацій було створено також Гендерну раду. Крім цього, працювала Координаційна Рада з питань сімейної політики. Навесні 2002 р. Державним комітетом України у справах сім'ї та молоді з метою оптимізації управління процесами жіночої та гендерної політики в Україні була створена єдина Координаційна Рада з гендерних питань та проблем сім'ї політики як громадський координуючий, аналітичний і консультативно-дорадчий орган при Державному комітеті України у справах сім'ї та молоді. До складу Ради за згодою входять фахівці різних галузей, науковці, представники державних органів, громадських та міжнародних організацій, які причетні до формування державної політики з рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, а також гендерної політики.

Серед основних завдань Ради виділяються ті, що стосуються державної політики з рівних прав і можливостей жінок та чоловіків, а також державної сімейної політики; координація зусиль представників і представниць державних органів, наукових, освітніх закладів, установ культури і громадських організацій щодо гендерних перетворень у всіх сферах життя та реалізації комплексних заходів стосовно зростання ролі сім'ї та поліпшення її становища, ролі чоловіка у родині, ролі жінки у житті суспільства; участь у виробленні пропозицій щодо змін і доповнень до законів, інших актів законодавства, які регулюють гендерні відносини; участь у вдосконаленні законодавства з питань державної сімейної політики; участь у проведенні досліджень та гендерної експертизи чинного законодавства України щодо відповідності його міжнародним правовим нормам стосовно рівних прав і можливостей жінок і чоловіків; ініціювання громадського контролю за дотриманням чинного законодавства з питань гендерної та сімейної політики; участь у розробці національних механізмів залучення жінок до процесу прийняття рішень на всіх рівнях державної влади; участь у виробленні засобів і шляхів забезпечення рівності жінок і чоловіків у сім'ї та в усіх сферах суспільного життя; участь у підготовці спільно з Комітетом науково-обґрунтованих пропозицій урядові щодо підтримки сім'ї, визначення пріоритетних напрямів державної сімейної політики, а також політики утвердження рівних прав і можливостей чоловіків та жінок, щорічної державної доповіді «Про становище сімей в Україні» та періодичної доповіді «Про виконання в Україні Конвенції ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» ; сприяння просвітницькій, науково-дослідницькій та навчальній діяльності з гендерних питань і з питань сімейної політики; участь у розробці механізмів викорінення з практики діяльності державних органів та неурядових структур усіх форм дискримінації за ознаками статі; участь у формуванні громадської думки стосовно рівності статей як важливого чинника стабільності й викорінення архаїчних гендерних стереотипів;

консультативно-інформаційна діяльність; участь у просвітницькій роботі серед представників державних установ та громадських організацій. Створення такого координуючого та дорадчого органу було важливим кроком як у формуванні гендерної політики, так і зміцнення взаємодії між державними органами та неурядовими організаціями.

Внутрішній розвиток жіночого руху призвів до оформлення ідей щодо створення Національної ради жінок України. У березні 1999 р. за ініціативою шістьох всеукраїнських організацій було створено Національну раду жінок України, яка об'єднала всеукраїнські та міжнародні жіночі громадські організації. У 2000 р. Національну раду жінок України прийнято до складу Міжнародної ради жінок. Але після чотирьох років свого існування вона ще не виконує повністю своїх функцій. Перш за все, необхідна оптимізація внутрішніх механізмів взаємодії організацій-членів Ради, більш чітке структурування роботи, визначення цілей, ефективне управління.

Вдосконалення потребує і законодавче забезпечення діяльності самих неурядових організацій як частини громадянського суспільства і частини національного механізму впровадження політики щодо жінок в Україні. Водночас, навряд чи можна погодитися з пропозицією як тимчасовий захід закріпити в Законі України «Про об'єднання громадян» положення про матеріальну підтримку державою жіночих політичних партій та громадських організацій, а також тих об'єднань громадян, метою діяльності яких є захист і забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків [13, с.59], та положення про посилення гарантій діяльності жіночих політичних партій та громадських організацій, передбачивши «зменшення для них податків як тимчасовий факт» [13, с.59]. Можна зрозуміти, що такі пропозиції зумовлені зацікавленістю активістів гендерного руху в його розвитку та поширенні в Україні. Велика кількість неурядових організацій здійснює важливі соціальні програми і також потребує фінансової допомоги з боку держави. Тому запропоноване виокремлення тільки однієї групи громадських об'єднань поставить інші в нерівне дискримінаційне становище. Боротьба з одним видом дискримінації не може здійснюватися шляхом впровадження інших видів дискримінації, що необхідно враховувати в діяльності жіночих громадських організацій.

Список літератури: 1. Авер'янов В.Б. Адміністративна реформа та правова наука // Право України. 2002. № 3. 2. Скрипнюк О. Вплив інститутів громадянського суспільства на становлення та розвиток демократичного політичного режиму // Право України. 2001. № 5. 3. Севортьян Р. Фрагментация власти – угроза государству // Мировая экономика и международные отношения. 1997. № 12. 4. Скрипник О. Проблема соціальної держави в контексті концепції «державного мінімалізму» // Право України. 2000. № 11. 5. Павличко С. Фемінізм. К., 2002. 6. Вудвард Алісон Е. На шляху до гендерної рівності. Рада Європи, Страсбург. 2002. 7. Медведчук В.В. Україна: актуальні проблеми розвитку суспільства, держави і права. К., 1999. 8.Тодика Ю. Права жінок в аспекті розвитку конституційного процесу в Україні // Перспективи паритетної демократії в політико-правовому полі України. Х., 1997. 9. Буроменський М. Перспективи паритетної демократії в політико-правовому полі України. Х., 1997. 10. Руднева О. Проблеми коментування та імплементації Конвен-

ції з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок // Юридична Україна. 2003. № 2.
11. Колпаков В.К. Адміністративне право України, К., 2001. 12. Нове покоління незалежної України (1991 – 2001 роки): Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2001 року). К., 2002. 13. Олійник А.С. Конституційне законодавство України: Гендерна експертиза. К., 2001.

Надійшла до редколегії 21.04.03